

velsesår for bøger og værker – og ægteskabers antal og hustruers og mænds herkomst. Det vil være tilstrækkeligt for mange. De, der virkelig skal bruge biografisk stof, må gå andre steder hen; men dem er der, nok med fortsæt, heller ikke tænkt på her.

Finn H. Lauridsen

P. H. Sawyer: The Age of the Vikings. Second Edition. (Edward Arnold, London, 1971). 275 s., xiv tavler.

»The main argument of this book is that the Scandinavian activity of the Viking period is not so much inexplicable as misunderstood«. Således indleder Peter Sawyer, der for nylig er blevet professor ved universitetet i Leeds, sin *The Age of the Vikings*, der udkom første gang i 1962. Bogen vakte dengang mere opmærksomhed og diskussion, end det er de fleste videnskabelige værker beskåret. Den fik straks en central placering i debatten, og Sawyer tilkommer utvivlsomt en ikke ringe del af æren for, at vikingetiden i det seneste årti er blevet så grundigt debatteret, som tilfældet har været. Enhver, der har villet ytre sig om emnet, har måttet tage stilling til hans teser, og han har provokeret adskillige til stillingtagen. Det provokerende er et fremtrædende træk ved bogen, der frimodigt sætter spørgsmålstejn ved alle de mest veletablerede trossætninger om vikingetiden, men det er at miskende Sawyer, hvis man tror, provokationen er noget mål i sig selv for ham. Han skal tages gravalvorligt, også hvor han tager fejl.

Sawyer's udgangspunkt er, at han ikke er tilfreds med de hidtidige forklaringer på vikingetiden, eller rettere med det forhold, at ingen har ment at kunne præstere en fyldestgø-

rende forklaring, først og fremmest på omfanget af vikingernes togter og kolonisering i Vesteuropa. Han underkaster derfor den hidtidige opfattelse af vikingetiden en sønderlemmende kritik, begynder med at behandle kildegrundlaget og viser, hvorledes misforståelserne groft set skyldes mangelfuld kildekritik, og derpå søger han at skitsere en ny opfattelse af vikingetidens begivenheder og sammenhænge. Man kan kort resumere modtagelsen af førsteudgaven således, at Sawyer's destruktive arbejde, hans kritik af den hidtidige brug af kilderne og de opfattelser, som denne brug havde resulteret i, stort set vandt anerkendelse og accept, medens hans konstruktive bidrag mødtes med mere behersket begejstring. Specielt hans benyttelse af det numismatiske materiale og af det lingvistiske stof gav anledning til skarp kritik; Sawyer måtte høre for ikke at leve op til sine egne høje kildekritiske mål.

Den nye udgave afspejler dette forhold ret nøje. Introduktionen og det mesterlige kapitel om de skriftlige kilder, som man læser med stigende fornøjelse, jo mere ens eget kendskab til stoffet fordybes, er medtaget uden ændringer, og der er kun ganske minimale ændringer i kapitlerne om det arkæologiske kildemateriale og om byer og handel. I de øvrige kapitler har Sawyer taget hensyn til den fremførte kritik og på mange punkter taget ved lære. Kapitlet om skibene bærer således præg af hans forbedrede kontakter med dansk forskning, og det samme gør behandlingen af Trelleborgene. Udnyttelsen af møntfundene er blevet mere forsigtig, og det er interessant at bemærke, at den bolinske tolkning af nedlagte skatte som vidnesbyrd om urolige tider og overfald er blevet

suppleret af en anden og ofte mere nærliggende mulighed, nemlig at en del skatte snarest er nedgravet af folk, der forlod deres hjem og ikke vendte tilbage fra deres rejse eller togt. Man kan ånde lidt lettet op på gotlændernes vegne; måske har de haft det knap så uroligt, som møntfundene hidtil har »vidnet« om. Kapitler om bosættelserne er nu begrænset til bosættelsen i England, og var det det mest provokerende i 1962, er det nok også her, Sawyer i størst udstrækning har måttet modificere sine teser og præstere nye argumenter for dem, han vil fastholde. Det er specielt navneforskerne Kenneth Cameron og Gillian Fellows Jensen, der med deres arbejder (for en del endnu ikke publicerede) har øvet indflydelse på Sawyer's opfattelse. Den er ikke fundamentalt ændret, han mener fremdeles, at bosættelsen alene skyldes relativt små hære og har haft et væsentlig mindre omfang end hidtil antaget, men den fremtræder nu mere nuanceret og sammenhængende.

Det afsluttende *Survey of the Viking Period* er helt nyskrevet, men som i første udgave er det forsøget på at give en i det væsentlige økonomisk forklaring på vikingetiden, der er det bærende. Forfatteren opfatter det arabiske sølv og i 11. århundrede specielt Englands rigdom, som han selv har dokumenteret i en mindre afhandling i *Transactions of the Royal Historical Society* 1965, som de afgørende faktorer.

The Age of the Vikings har hele tiden været en god og inspirerende bog, og man kan med god samvittighed fastslå, at med anden udgave er en god bog blevet bedre. Og alligevel, man kan ikke være så uenig med den reviderede Sawyer som med den originale, og det er skade.

Niels Lund

Ole Klindt-Jensen: Rejse i vikingetiden. (Berlingske Forlag, 1971). 148 s.

Før en historiker kan bruge en kilde, må han fastslå dens repræsentativitet, dvs. bestemme dens forhold til eller placering i den virkelighed, som han har taget op til undersøgelse. Formålet hermed er at klarlægge, hvilke spørgsmål kilden kan afløses svar på, om den kan belyse den valgte problemstilling og hvordan. Collingwood har jo lært os, at det er en fundamental synd at stille spørgsmål, som kilderne ikke kan besvare. At løse denne opgave kan være vanskeligt nok, hvor det drejer sig om skriftlige levn – den meste uenighed historikere imellem drejer sig jo netop om, hvorvidt et givet kildemateriale nu også kan bære de tolkninger, som lægges på det – men de største vanskeligheder volder utvivlsomt de ikke-skriftlige kilder, i al fald når man stiller dem spørgsmål, som ikke kan besvares umiddelbart ved iagttagelse af levnene. Er således stendysser og jættestuer vidnesbyrd om en indvandring i Danmark, eller er de blot resultater af kulturel påvirkning udefra? – Er nordiske vikingetidssager fundet i de baltiske lande og Rusland udtryk for en nordisk kolonisering, er de resultater af handelssamkvem eller blot følgen af kulturel påvirkning?

Det vækker derfor interesse, når Berlingske leksikonbibliotek, der jo tidligere har bragt vægtige små bøger om metodeproblemer inden for både arkæologi og historie, udsender en bog af en af vore førende arkæologer og vikingetidskendere, og man på omslaget og i indledningen læser, at han vil beskæftige sig med, hvorledes man stiller velovervejede spørgsmål og undgår problemer, som kil-